

БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ З ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

Юшкевич О. О., к. е. н., доцент
Житомирський державний технологічний університет

Продовольча безпека країни, здоров'я населення та якість його життя багато в чому обумовлені розвитком органічного сільськогосподарського виробництва, що базується на інноваційних розробках у сфері альтернативного землекористування, збереження природних ресурсів, насамперед, земельних. Парадоксальність ситуації, що склалась в сільському господарстві, полягає в тому, що галузь, яка використовує екологічно безпечну й практично невичерпну енергію Сонця (близько 95% сухих речовин рослин – це акумульована сонячна енергія), виявилася в числі природонебезпечних. Однією з центральних проблем більшості країн залишається систематичне зниження виробничих та експлуатаційних витрат, зменшення відходів, витрат енергії та ресурсів, витрат на штрафи за забруднення навколишнього середовища. У зв'язку з цим, постійно зростає потреба у застосуванні сільським господарством органічного виробництва як альтернативи для розвитку сільськогосподарських підприємств. Вважаємо, що найбільш показовим для України в частині екологічного багатофункціонального розвитку є вивчення досвіду Німеччини.

Наявність передових сучасних технологій в сільському господарстві Німеччини, що відповідають міжнародним вимогам безпеки, є основним показником розвитку цієї країни. В Німеччині "зелені" технології впроваджуються протягом всього життєвого циклу сільськогосподарської продукції – у виробництво, споживання, утилізацію продукції, менеджмент та методи організації виробництва. Тому не випадково, що ідеалом аграрної політики Німеччини є конкурентоспроможне сільське господарство, що здійснюється за

принципами сталого розвитку. Це означає, за словами федерального міністра продовольства, сільського господарства та захисту прав споживачів Федеративної республіки Німеччини Ільзе Айгнер, що сільське господарство повинно бути основою доходу та добробуту фермерів, постачальником високоякісного продовольства для секторів енергетики й промисловості, стати основою для збереження природи й навколишнього середовища для майбутніх поколінь.

Жорсткі вимоги до виробництва, сертифікації та розробки спеціальних "зелених" технологій підвищують собівартість виробленої органічної продукції в середньому в 1,5-2 рази. Однак ринок органічних продуктів щорічно зростає, оскільки вимогою споживачів є виробництво високоякісної та корисної для здоров'я харчової продукції, що передбачає мінімізацію застосування мінеральних добрив, повну заборону генних та радіоізотопних технологій, відмову від використання гормонів, стимуляторів росту, хімічних засобів захисту в рослинництві й тваринництві. В останні роки все більше сільськогосподарських підприємств Німеччини переходять на екологічні методи господарювання (таблиця 1).

За період 1996 – 2013 років спостерігається зростання в 3 рази сільськогосподарських угідь Німеччини, зайнятих під органічне землеробство. Водночас відбулося й значне збільшення (в 3,2 рази) кількості екологічно спрямованих сільськогосподарських підприємств, об'єднаних в холдинги (у 2013 році – 23271 підприємство), а в загальному обсязі їх частка зросла з 1,3 % у 1996 році до 8,2 % в 2013 році. Більшість сільськогосподарських еко-підприємств об'єднані в союзи. Сюди відносяться Bioland і Demeter, найбільші й найдавніші об'єднання Naturland, Biokreis, Eco-vin-bundesverband Ökologischer Weinbau, Gäa, Ecoland і Biopark.

В короткому резюме Аграрної доповіді Федерального уряду Німеччини за 2011 рік про стан справ у сільському господарстві зазначено, що за період 2006-2010 років в середньому одним сільськогосподарським підприємством Німеччини з екологічними методами господарювання та основним джерелом доходу в сільському господарстві отримано прибуток 50649 євро, або на 27 % вище порівняно з традиційним сільгосппідприємством (39741 євро). Це пояснюється набагато вищими державними субсидіями для екологічних ферм, що передбачено заходами з охорони навколишнього середовища в аграрній сфері. У Німеччині за період з 2005 по 2009 роки щорічно на ці виплати припадало в загальній сумі від 121 до 137 млн євро. Це кошти Європейського союзу, федерального та

регіональних бюджетів Німеччини. В середньому річна виплата в розмірі на 1 гектар становить 145 євро [1].

Таблиця 1

**Обсяг освоєння органічного виробництва
сільськогосподарськими підприємствами Німеччини**

Рік	Сільгоспугіддя		Органічні ферми	
	Площа органічних земель, га	Частка в загальному обсязі земель, %	Загальна кількість	Частка органічних ферм в загальній кількості сільських ферм, %
1996	354,171	2.1	7,353	1.3
1997	389,693	2.3	8,184	1.5
1998	416,518	2.4	9,213	1.7
1999	452,327	2.6	10,425	2.2
2000	546,023	3.2	12,740	2.8
2001	634,998	3.7	14,702	3.3
2002	696,978	4.1	15,626	3.6
2003	734,027	4.3	16,476	3.9
2004	767,891	4.5	16,603	4.1
2005	807,406	4.7	17,020	4.2
2006	825,538	4.9	17,557	4.6
2007	865,336	5.1	18,703	5.0
2008	907,786	5.4	19,813	5.3
2009	947,115	5.6	21,047	5.7
2010	990,702	5.9	21,942	7.3
2011	1,015,626	6.1	22,506	7.5
2012	1,034,355	6.2	22,932	7.7
2013	1,060,669	6.4	23,271	8.2

Джерело: розраховано за даними [2].

Переконані, що розвиток органічного виробництва стане стратегічною альтернативою в передислокації ресурсів у нові види сільськогосподарської та несільськогосподарської діяльності, створення нових можливостей використання робочої сили, збільшення прибутків домашніх господарств, підвищення якості та рівня життя селян. Все це, на нашу думку, має відповідати таким системним імперативам: розробка концепції розвитку сільськогосподарського виробництва органічної продукції; паралельне ведення органічного та індустріального сільськогосподарського виробництва; механізм

переходу сільського господарства до виробництва органічної продукції; формування зональних агроєкокластерів; державне регулювання сільського господарства за рахунок розробки цільових програм з органічного виробництва.

Література

1. Deutsch-Russischer agrarpolitischer Dialog. – [Electronic resource] – Access mode: http://www.agrardialog.ru/files/bulletin/29_iy_vipusk_informatsionnogo_byulletenya.pdf

2. Organic Farming in Germany as of: January 2014. Federal Ministry of Food, Agriculture and Consumer Protection (BMELV). – [Electronic resource] – Access mode: http://www.bmel.de/EN/Agriculture/SustainableLandUse/_Texte/OrganicFarmingInGermany.html#doc381512bodyText1